

Redegørelse nr. R 14 (28/4 2011)

Folketinget 2010-11

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Landdistriktsredagørelse 2011 af 28/4 11.

(Redegørelse nr. R 14).

Indenrigs- og sundhedsministeren (Bertel Haarder):

1. INDLEDNING

Regeringen ønsker et Danmark i balance, hvor alle kræfter og ressourcer kan bidrage til vækst og fremgang, og hvor der er gode muligheder for at bo, studere og drive erhverv i hele landet.

I overensstemmelse med folketingsvedtagelsen V83 fra 2009 gør denne landdistriktsredagørelse til Folketinget status over udviklingen i de danske landdistrikter. Landdistriktsredagørelsen, der afgives af indenrigs- og sundhedsministeren og fødevareministeren i fællesskab, afleveres samtidig med den årlige regionalpolitiske redegørelse og i år også en redegørelse om de små øer. I maj 2011 afgiver regeringen endvidere den regionalpolitiske vækstredagørelse.

I de forløbne to år siden den sidste landdistriktsredagørelse har landdistriktsområdet med rette været højt på den politiske dagsorden. Regeringen har i denne periode således også igangsat, videreført og planlagt en række tiltag, der skal sikre rammerne for, at landdistrikterne kan imødegå fremtidige udfordringer og ikke mindst udfolde de muligheder og potentialer, der eksisterer i disse områder. I redegørelsens kapitel 3 redegøres for regeringens indsatsområder.

Regeringens EU-medfinansierede programmer og tilhørende strategier for udvikling af landdistrikterne 2007-2013 spiller en central rolle i indsatsen for landdistriktsudvikling. Beskrivelsen af programmer og strategi findes derfor også særskilt i kapitel 4. Her gives en status på regeringens visioner og mål for Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet, de centrale virkemidler i programmerne samt den administrative forankring af programmerne centralt, regionalt og lokalt. Landdistriktsprogrammet udmøntes gennem *Aftalen om Grøn Vækst*, som derfor også har stor betydning og beskrives nærmere i dette kapitel.

I redegørelsens kapitel 2 knyttes der først nogle indledende bemærkninger til udviklingen og den aktuelle situation i landdistrikterne. Det er regeringens ønske at fastholde fokus på landdistrikterne samt at have en løbende dialog med alle relevante aktører med henblik på at målrette indsatsen. Kapitel 2 ses derfor også som en anledning til at pege på udfordringer og muligheder, og ad den vej bidrage til et grundlag for denne dialog. En del af svarene på landdistrikternes udfordringer ligger naturligt i regeringens initiativer, der er beskrevet i kapitel 3 og 4, og på baggrund af den løbende dialog er det således også håbet at udvikle flere svar på udfordringerne gennem de kommende år.

2. UDVIKLING I LANDDISTRIKTERNE – UDFORDRINGER OG MULIGHEDER*De danske landdistrikter kan være meget forskellige*

I dette kapitel sættes der fokus på udviklingen og herunder udfordringer i landdistrikterne. Det bør dog med det samme bemærkes, at de danske landdistrikter kan være meget forskellige og kan således også være karakteriseret ved forskellige udviklingstendenser. Hvor nogle landdistrikter oplever tilbagegang, kan andre opleve fremgang. Derfor gør nedenstående udfordringer sig heller ikke nødvendigvis gældende i alle landdistrikter. Det er derimod udtryk for nogle overordnede udviklingstendenser, som de også kommer til udtryk i redegørelsens bilag 2 (ikke optrykt her), der indeholder statistiske analyser af forholdene i de danske landdistrikter og forskellige kommunetyper.

Det er vigtigt at understrege, at visse landdistrikter formår at skabe mere positive udviklingstendenser end andre. Når dette er tilfældet, må det bl.a. tilskrives evnen til at udnytte de muligheder, der eksisterer i lokalområderne. Afslutningsvis i dette kapitel sættes der derfor også fokus på nogle af de overordnede muligheder, der gælder for mange landdistrikter.

Landdistrikter og yderområder

Det bemærkes i øvrigt, at der nedenfor i visse sammenhænge tales om landdistrikter, mens der i andre sammenhænge tales om yderområder. Begrebet landdistrikter henviser som udgangspunkt til områderne uden for byerne, og har derfor en række udviklingsvilkår til fælles. Nogle landdistrikter kan betegnes som yderområder, som kan kategoriseres på forskellige måder, afhængig af det konkrete formål. I denne redegørelse dækker begrebet yderområder ikke over en bestemt definition, men mere generelt over de områder, som regeringen i forskellige sammenhænge har betegnet som yderområder.¹ Herudover er der også omtale af yderkommuner, hvilket er et udtryk for, at der henvises til de statistiske analyser i bilag 2 (ikke optrykt her), hvor der i nogle sammenhænge anvendes data på kommuneniveau. Den anvendte definition af kommunetyper er baseret på et mål for landdistriktsgrad og opdeler kommunerne i fire forskellige typer: yder-, land-, mellem- og bykommuner. For en nærmere beskrivelse af de definitioner, der lægger til grund for bilagsmaterialets statistiske analyser henvises til bilag 1 (ikke optrykt her).

¹ Det kan nævnes, at der findes forskellige definitioner af yderområder. Eksempelvis anvendes én definition i EU-strukturfondssammenhæng, mens en anden anvendes i Landsplanredagørelsen. For mere uddybende beskrivelser af dette henvises til Regionalpolitisk Redagørelse 2011.

2.1. Udfordringer i landdistrikterne

Mindre gunstig beskæftigelsesudvikling i yderkommuner

Selvom ledigheden i yderkommunerne ikke synes at afvige fra andre dele af landet, fremgår det af redegørelsens bilag 2 (ikke optrykt her), at beskæftigelsen i yderkommunerne i en årrække synes at have fulgt en mindre gunstig udviklingstendens.

De seneste års tiltagende fokus på landdistrikterne og yderområderne må i øvrigt ses i lyset af den økonomiske krise og globaliseringen. Erhvervsstrukturen i de tyndere befolkede dele af landet er eksempelvis karakteriseret ved forholdsvis mange arbejdspladser i industrierhverv, som har været hårdt ramt af den økonomiske krise.

Udvikling i landbrugserhvervet udgør en udfordring

Herudover er der i yderområderne mange arbejdspladser i de primære erhverv, som fremadrettet står overfor store udfordringer, i kraft af en generel forskydning i økonomien til fordel for serviceerhvervene. Samtidig skal udviklingen inden for de primære erhverv gå hånd i hånd med en grøn dagsorden, som regeringen prioriterer højt. Som det fremgår af kapitel 3, har regeringen derfor også sat ind med forskellige erhvervs- og vækstpolitiske initiativer, der udgør et væsentligt fokusområde i regeringens regionalpolitiske udspil *Danmark i balance i en global verden*.

Færre mennesker bor i landdistrikterne

Der er i Danmark en generel befolkningstilvækst, men flere landdistrikter og yderkommuner oplever en befolkningstilbagegang. Fraflytninger kan udgøre en udfordring for den generelle udvikling i mindre befolkede områder og kan resultere i problemer med tomme bygninger og forfaldne ejendomme, der skæmmer landskabet. Dette kan gøre området mindre attraktivt for ny bosætning og udgør derfor en særlig udfordring, som regeringen har været opmærksom på gennem længere tid og fortsat prioriterer højt.

Der kan være særlige udfordringer forbundet med at fastholde unge mennesker i landdistrikterne, hvilket til dels afspejler, at nogle unge flytter til byerne, i forbindelse med at de tager en uddannelse.

Uddannelsesniveaulet er lavere i de tyndere befolkede områder

Uddannelsesniveaulet i landdistrikterne er fortsat lavere end i landet som helhed, men udviklingen synes dog at gå i den rigtige retning, og landdistrikterne adskiller sig ikke væsentligt i forhold til de mindre byer. Det er således primært hovedstaden og de større byer, der skiller sig ud ved at have flere højtuddannede beboere. Globaliseringen og forandringerne i erhvervsstrukturen understreger imidlertid vigtigheden af, at det er muligt at opnå kompetencer i alle egne af Danmark – også i landdistrikterne. Det er nødvendigt for at kunne klare sig på et arbejdsmarked med stigende krav, og hvor der bliver færre ufaglærte job. Det er dog naturligt, at landdistrikterne ikke kan tilbyde det samme som byerne på dette område. Mange unge mennesker vil og skal rejse fra landdistrikterne for at studere, men flere skal have muligheden for

at blive i landdistrikterne, samtidig med at de uddanner sig. Regeringen har derfor i forbindelse med *Danmark i balance i en global verden* foreslået en række initiativer, hvilket uddybes i afsnit 3.2. I øvrigt henvises til Regionalpolitisk redegørelse 2011 for en beskrivelse af uddannelsesstiløjeligheden i de enkelte kommuner.

Udfordringer i forhold til folkeskolestrukturen

I tilknytning til udfordringerne i forhold til uddannelsesmulighederne er der i disse år mange steder en debat om ændringer i folkeskolestrukturen. Når det gælder folkeskolerne, er det kommunerne, som står for de lokale prioriteringer med henblik på at sikre en balance mellem nærhed og bæredygtige skolemiljøer, der kan levere undervisning af høj kvalitet. KREVI pegede i en undersøgelse fra 2010 på, at der ofte er »smådriftsulemper« ved små skoler, særligt dem med færre end 300 elever.² Beslutninger om placeringen af skoler og eventuelle lukninger er ikke desto mindre altid vanskelige at træffe, men det er regeringens klare holdning, at de netop derfor træffes bedst lokalt, hvor den lokale politiske debat kan gøre sig gældende.

Servicestandard på sygehusområdet skal sikres i yderområderne

Den offentlige service i landdistrikterne påvirker selvsagt de generelle levevilkår, og udfordringer i relation hertil er derfor også løbende til debat. Skoleområdet er blot et eksempel herpå. Et andet, der senest har haft stor bevågenhed, er sygehusområdet. Som det er tilfældet med uddannelsesinstitutioner, vil afstande til sygehuse uundgåeligt være større i visse landdistrikter, end det er tilfældet i byområderne. Udfordringen i forlængelse heraf bliver så, hvorledes man på trods af dette sikrer den samme høje servicestandard på området. Dette har regeringen været meget optaget af i forbindelse med overvejelser om styrket akutberedskab og præhospitalt beredskab.

Udfordringer i forhold til offentlig transport

Endelig skal nævnes udfordringer i forhold til den offentlige transport i yderområderne, der også har givet anledning til diskussion. Regeringen anerkender, at der kan være udfordringer for den kollektive trafik i tyndt befolkede områder, og er fortsat optaget af at tilvejebringe de bedst mulige rammebetingelser for den offentlige transport. Ansvar for det offentlige trafikudbud ligger imidlertid hos kommunerne og regionerne, som eksempelvis skal tilrettelægge driften af busser. Ved bloktilskudsfordelingen til kommuner og regioner korrigeres der således også i et omfang i forhold til omkostninger knyttet til lavere befolkningstæthed.

2.2. Muligheder i landdistrikterne

Landdistrikterne har særlige muligheder for udvikling

Den fremtidige udvikling i Danmark er afhængig af alle landets ressourcer, og det er afgørende, at det samlede potentiale udnyttes. Når man har identificeret udfordringer, kan der derfor også være god grund til at fokusere på de muligheder,

² *Konsekvenser af en ændret skolestruktur*, KREVI, 2010

der eksisterer i landdistrikterne – de særlige ressourcer landdistrikterne kan bidrage med.

*Naturen er et stort aktiv ...
... i forhold til bosætning ...*

Center for Landdistriktsforskning (CLF) konkluderer i en helt ny undersøgelse af betingelserne for positiv landdistriktsudvikling, at naturen spiller en afgørende rolle i forhold til fastholdelse og tiltrækning af befolkningen.³ Statens Byggeforskningsinstitut peger i en undersøgelse fra 2010 tilsvarende på en gruppe af tilflyttere i landdistriktsområder, der er tiltrukket af naturmæssige herligheder.⁴ Landdistrikterne kan tilbyde omgivelser, som det ikke er muligt at finde i byområderne, og dette udgør en fordel, som i videst mulig omfang skal udnyttes i forhold til bosætningen. Landdistrikterne hverken kan eller skal tilbyde det samme som de større byer, men landdistrikterne tilbyder noget anderledes og unikt, som kan tiltrække flere nye beboere.

... og udvikling indenfor turismeerhvervet

Landdistrikternes naturværdier byder i erhvervsmæssig henseende på muligheder for udvikling indenfor turismeerhvervet og synes således i et vist omfang også at være en del af svaret på de erhvervsstrukturelle udfordringer, der er nævnt ovenfor. *Aftalen om Grøn Vækst*, indenfor hvilken regeringens strategi for Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet udfoldes, er her afgørende (jf. kapitel 4). I øvrigt kan der i denne sammenhæng nævnes, at flere landdistrikter råder over sommerhusområder, som kan bidrage til omsætningen og beskæftigelsen i lokalsamfundene langs de danske kyster.

Landdistrikter og yderområder er vigtige i forhold til Danmarks målsætning for vedvarende energi

Geografien og naturforholdene i landdistrikterne og yderområderne tilbyder samtidig mere fordelagtige vilkår for produktionen af vedvarende energi, end det er tilfældet i de større byområder. Landdistrikter og yderområder kan således spille en afgørende rolle i forhold til regeringens mål om, at Danmark i 2050 er uafhængig af olie, kul og naturgas. Denne omstilling vil betyde, at vedvarende energi kommer til at spille en langt større rolle. Heri ligger således også en mulighed for at skabe lokal udvikling gennem investeringer på området. Disse muligheder kan eksempelvis udfoldes gennem vindenergi eller energiudnyttelse af husdyrgødning i landbruget. Samsø kan i denne forbindelse nævnes som en inspirationskilde, der har opnået stor og international opmærksomhed for satsningen på vedvarende energi.

Lokale kræfter er en stor styrke i landdistrikterne ...

³ *Det, der betyder noget for livet på landet – en undersøgelse af positiv landdistriktsudvikling i form af befolkningsfremgang i fem landsogne i de fem regionernes yderkommuner, Center for Landdistriktsforskning, 2011*

⁴ *Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier, Statens Byggeforskningsinstitut, 2010*

Afslutningsvis skal det bemærkes, at erfaringen viser, at en positiv udvikling i landdistrikterne har størst sandsynlighed for succes, når der er opbakning og engagement fra de lokale kræfter, og der udspringer initiativer herfra. Denne erkendelse er derfor også en grundlæggende præmis for etableringen af de lokale aktionsgrupper (LAG'er) under Fødevarerministeriets Landdistriktsprogram og Fiskeriudviklingsprogram.

... i forhold til generel udvikling ...

Den samme tankegang ligger til grund for udviklingsprogrammet Blomstrende Landsby, som Landdistrikternes Fællesråd står bag. Programmet er således med til at understøtte og motivere de lokale kræfter, og samtidig sættes der fokus på de enkelte landsbyers styrker. Forskellige landdistrikter har forskellige forudsætninger og muligheder for udvikling, og ikke mindst derfor er det afgørende, at det lokale kendskab og den lokale vilje gør sig gældende. Mens dette synes at være et vilkår for udviklingen, dækker det samtidig over en styrke. Engagementet i mange landdistrikter er stort, og det skal fortsætte med at være sådan.

... samt levevilkår og bosætning

Et aktivt lokalmiljø er ikke alene væsentligt for, at konkrete idéer og ønsker realiseres – eksempelvis gennem foreninger, der er med til at sikre et udbud af forskellige fritidsaktiviteter. Det er også med til at styrke den særlige fællesskabsfølelse, der kan udvikles i landdistrikter og mindre landsbysamfund. CLF peger i den foran nævnte undersøgelse således også på, at fællesskab og foreningsliv er væsentlige ressourcer, der skabes af de lokale borgere, og som kan være med til at gøre bosætning mere attraktivt. Det bemærkes, at der i undersøgelsen peges på, at fællesskabet og foreningslivet særligt synes at få en større betydning, når man først er flyttet til et område og således er med til at fastholde tilflyttere.

3. REGERINGENS INDSATSOMRÅDER

Staten skal skabe gode rammebetingelser for den decentrale indsats

Fordi udviklingen på landdistriktsområdet ofte kan være betinget af forskellige behov i forskellige dele af landet, må statens rolle i et vidt omfang være at skabe gode rammebetingelser for den decentrale indsats. Regeringen har med de nye store kommuner og den regionalt forankrede vækstindsats sikret en større kapacitet til at fremme udvikling i yderområder og landdistrikter.

»Danmark i Balance i en global verden« skal understøtte en positiv udvikling i alle dele af landet ...

I oktober 2010 understøttede regeringen den overordnede indsats med det regionalpolitiske udspil *Danmark i balance i en global verden*, som har til hensigt at skabe bedre adgang til vækst og udvikling for alle dele af Danmark. Gennem 37 initiativer skal udspillet således styrke muligheder og virkelyst i

landets yderområder. En række af disse initiativer har også betydning for udviklingsvilkårene i landdistrikterne.

... og sætter fokus på mulighederne for at bo, studere og drive erhverv

I det følgende redegøres for nogle af regeringens konkrete tiltag i forhold til landdistrikterne. Som allerede nævnt giver dette anledning til at fokusere særligt på initiativer, der vedrører mulighederne for at bo, studere og drive erhverv, hvilket således også adresserer de udfordringer, der er omtalt i foregående kapitel. Beskrivelsen af regeringens tiltag vil dog vise, at disse ikke altid kan placeres entydigt under en af disse overskrifter. Indsatserne hænger ofte sammen og landdistriktspolitikken er kendetegnet ved ofte at gå på tværs af sektorområderne. Derfor knyttes der afslutningsvis i dette kapitel også nogle bemærkninger til den tværministerielle indsats på landdistriktsområdet.

Det bemærkes, at flere af nedenstående initiativer er en del af *Danmark i balance i en global verden*, mens andre ikke er det. For en mere uddybende beskrivelse af initiativerne i *Danmark i balance i en global verden* henvises til *Regionalpolitisk Redegørelse 2011*, som sætter fokus på den overordnede regionale udvikling og yderområder, hvorfor der naturligt også er visse sammenfald med Landdistriktsredøgørelsen. For en mere udtømmende liste over regeringens initiativer med relevans for landdistriktsområdet, henvises i øvrigt til bilag 4 (ikke optrykt her) i nærværende redegørelse.

3.1. Bosætning og levevilkår

Forskønnelse i landdistrikterne forbedrer bosætningsmuligheder...

Attraktive levevilkår og bosætningsmuligheder har væsentlig betydning for landdistriktsudviklingen. Som nævnt i foregående kapitel kan livet i landdistrikterne imidlertid være forbundet med visse udfordringer. En række initiativer sætter derfor fokus på at understøtte levevilkår og bosætning i landdistrikterne.

... dette understøttes af Indsatspuljen ...

For at skabe bedre bosætningsmuligheder er der i visse landdistriktsområder behov for at opprioritere indsatsen over for det overordnede fysiske miljø. Det var således med henblik på at understøtte kommunernes indsats på dette område, at regeringen og KL i forbindelse med økonomiaftalen for 2010 blev enige om at afsætte en ansøgningspulje i Indenrigs- og Sundhedsministeriet på 150 mio. kr. (*Pulje til opprioritering af det fysiske miljø i udkantsområder (Indsatspuljen)*). Puljen kan yde tilskud til medfinansiering af kommunernes indsats med forbedringer af det fysiske miljø i yderområder. Puljens 150 mio. kr. blev uddelt til 34 kommuner i november 2009. Med finansloven for 2011 blev der afsat yderligere 100 mio. kr. til en fortsættelse af indsatsen.

... og lov om byfornyelse og udvikling af byer

Indsatspuljen supplerer Socialministeriets fortsatte indsats med udgangspunkt i lov om byfornyelse og udvikling af byer, som giver kommunalbestyrelsen mulighed for at anvende for forskellige typer byfornyelse. Det drejer sig om bygnings-

fornyelse, der vedrører istandsættelse og nedrivning af boliger, og områdefornyelse. Der er på finansloven for 2011 afsat 250,3 mio. kr. til byfornyelse, hvoraf 179 mio. kr. kan anvendes til bygningsfornyelse m.v. Til områdefornyelse afsættes årligt 50 mio. kr., hvoraf op til 12,5 mio. kr. er reserveret til mindre byer. Under ordningen kan der desuden opnås medfinansiering fra Fødevareministeriets Landdistriktsprogram.

Bevaring af forsamlingshuse

For at bevare forsamlingshusenes funktion i landsbyer og landdistrikter og derved understøtte bosætningen i lokale områder er der med virkning fra 1. januar 2010 gennemført en ændring af lov om byfornyelse og udvikling af byer. Med lovændringen udvides byfornyelseslovens anvendelsesområde, hvorved kommunalbestyrelsen nu har mulighed for at yde støtte til istandsættelse af nedslidte forsamlingshuse.

Styrket akutindsats i yderområde

På sundhedsområdet har regeringen og Dansk Folkeparti i forbindelse med finanslovsaftalerne for 2009 og 2010 afsat 600 mio. kr. til en styrket akutindsats i yderområder med langt til nærmeste fælles akutmodtagelse. Med »Aftale om udmøntning af midler til nære sundhedstilbud i udkantsområder og lægehelikopterordning« fra den 8. juni 2010 blev regeringen og Dansk Folkeparti enige om den overordnede fordeling af de 600 mio. kr. Det fremgår af aftalen, at midlerne bl.a. skal anvendes til etablering af sundheds- og akuthuse, moderne lægehuse, udbygning af præhospitale beredskaber samt helikopterordning. Regeringen og Dansk Folkeparti har i 1. kvartal af 2011 fordelt i alt 570,7 mio. kr. til 38 konkrete projekter landet over.

Bedre transportmuligheder ...

I 2009 igangsatte regeringen og aftaleparterne i medfør af aftalerne om den grønne transportpolitik arbejdet med at skabe fokus på de områder i Danmark, hvor bussen ofte er det eneste kollektive transportmiddel. Mulighederne for at benytte sig af bustransport kan have betydning for pendlingsmuligheder, og således også gøre det mere attraktivt at bosætte sig og arbejde i yderområder. I 2009 udmøntede man 96,2 mio. kr. til projekter, der forbedrer bussernes fremkommelighed, giver en generel forbedring af tilbuddet til passagererne og øger bussernes samspil med den øvrige kollektive trafik. I 2010 blev der fulgt op på planen og givet tilsagn om 343,7 mio. kr. til konkrete projekter af lignende karakter.

... ikke mindst for pensionister ...

Ældre mennesker kan være særligt afhængige af de offentlige transporttilbud. Derfor lancerede regeringen i september 2010 et forslag om, at pensionister skal kunne køre med skolebussen i yderområderne.

... og de unge

I april 2011 indgik regeringen i øvrigt en bred politisk aftale om et nyt »HyperCard«, der skal gøre det markant billigere for unge at benytte den kollektive trafik, herunder også i

yderområderne. HyperCard'et vil koste 300 kr. om måneden og vil være for alle unge, der er indskrevet på en ungdomsuddannelse.

Kulturtilbud skal tilbydes i hele landet

På det kulturelle område har regeringen i en årrække støttet kulturprojekter uden for hovedstaden først over *Provincspuljen* og siden *Puljen til kultur i hele landet*. Der var i 2010 afsat ca. 25 mio. kr. til kulturelle tiltag, som udspringer af lokale initiativer, og som skal styrke kulturlivet i hele landet. Samtidig er der etableret forsøg med nationale opdrag, hvor lokale institutioner midlertidigt varetager udviklingsopgaver af national betydning.

I 2010 startede i øvrigt implementeringen af strategien »Kultur for alle – kultur i hele landet«, som blev lanceret i december 2009. Målet er, at alle borgere i hele landet skal have adgang til et mangfoldigt kulturtilbud af høj kvalitet. Dette tilstræbes gennem indgåelse af kulturaftaler mellem kulturministeren og klynger af kommuner. Aftalerne understøtter det lokale og regionale kulturpolitiske engagement og fremmer dispositionsfriheden på det regionale og lokale niveau.

Bredbånd er væsentligt for levevilkårene i landdistrikterne ...

Bredbåndsdækningen i yderområderne har stor betydning for levevilkårene. Derfor er det også regeringens målsætning, at hele Danmark skal kunne få en bredbåndsforbindelse med en hastighed på 100 Mbit/s i 2020. I forlængelse heraf har Videnskabsministeriet i begyndelsen af 2011 nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, KL og Danske Regioner, der i løbet af året skal udarbejde et idékatalog til kommuner og regioner med inspiration til, hvordan bredbåndsudrulningen kan fremmes lokalt.

... og der opnås bedre offentlig service gennem digitalisering

Det forventes, at den offentlige service i stigende grad vil blive digital. Det betyder bl.a., at borgere vil kunne indmelde deres børn i skole, søge om byggetilladelser og meget mere på et tidspunkt, som passer borgeren selv. Det kan også betyde, at patienter i fremtiden ikke behøver at tage til hospitalet for en samtale med lægen. Det kan i stedet klares med en videokonference over internettet. Denne udvikling vil således ikke mindst have betydning for beboere i yderområder, der kan have større afstande til myndighederne og offentlig service. På nogle områder kan bredbånd med andre ord være med til at udligne forskelle mellem land og by, som relativt set kan gøre det mere attraktivt at bosætte sig uden for de større byer. Eksempelvis kan man også på uddannelsesområdet forestille sig at bredbånd skaber lettere adgang for beboere i landdistrikterne.

3.2. Uddannelse og studier

Behov for optimering af uddannelsesmuligheder imødekommes ...

Regeringen lægger stor vægt på at arbejde for et højt uddannelsesniveau. Det er regeringens målsætning, at mindst 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse og mindst 50 pct. skal gennemføre en videregående uddannelse i 2015. Efter en meget beskeden frem-

gang under højkonjunkturen er der nu tale om betydeligt fremskridt hen imod realiseringen af målsætningerne – især 50 pct.-målet.

Uddannelsesniveaueet i landdistrikterne er stigende, men er stadig lavere end i andre dele af landet. Udfordringen i denne henseende skal ses i lyset af de stigende krav, der stilles på det danske arbejdsmarked, hvor der bliver færre jobs til ufaglærte, som i dag er overrepræsenteret i landdistrikterne. Regeringen har derfor gennem en række initiativer forbedret rammerne for, at flere unge i landdistrikter og yderområder kan uddanne sig.

... gennem bedre uddannelsesdækning ...

For at sikre en bedre uddannelsesdækning i hele landet blev der i 2008 indført et udkantstilskud til små gymnasier. I 2010 blev der i forbindelse med finansloven indgået en aftale om et udkantstilskud til erhvervsskolerne. Med indgåelsen af finanslovsaftalen for 2011 er dette endelig blevet efterfulgt af en beslutning om, at der skal ydes et udkantstilskud til de professionshøjskoler, der har de største udfordringer i forhold til den regionale uddannelsesdækning. Formålet med initiativet er at understøtte professionshøjskolernes regionale uddannelsesforpligtelse, og herigennem at sikre mulighederne for et dækkende uddannelsesudbud.

Med globaliseringsaftalen af 5. november 2009 om ud-møntning af midler til de videregående uddannelser er det aftalt, at hver professionshøjskole i 2010 skulle udarbejde en strategi for sikring af den regionale uddannelsesdækning. Strategierne skal sikre, at adgangen til videregående uddannelser inden for de enkelte institutioners geografiske dækningsområde er mulig for alle. Undervisningsministeriet vil i 2011 på baggrund af de udarbejdede strategier indgå i dialog med de enkelte professionshøjskoler om at skabe løsninger på de konkrete regionale udfordringer inden for de uddannelsesmæssige dækningsområder.

... bedre befordringsordninger ...

I forbindelse med aftalen om finansloven for 2011 er befordringsordninger til elever ved ungdomsuddannelser og studerende ved videregående uddannelser i øvrigt blevet harmoniseret, så der kommer ens gældende egenbetalingsgrænser og rabatsatser for begge ordninger. Harmoniseringen af ordningerne betyder, at studerende, der tidligere havde meget høje egenbetalingsudgifter, nu kan få rabat til hele den del af udgiften, der ligger over egenbetalingsgrænsen på 562 kr. pr. md. Harmoniseringerne af ordningerne er trådt i kraft 1. januar, og muligheden for befordringstilskud til f.eks. egen bil træder i kraft medio 2011. På den måde tilgodeses de studerende, der har længst at rejse til deres uddannelsesinstitution. Dette skal således også ses i sammenhæng med tidligere omtalte forslag om et hypercard.

... og understøttelse af bæredygtige institutionsstrukturer

Undervisningsministeriet har de seneste år understøttet selv-ejende uddannelsesinstitutioners arbejde med at fremme en mere hensigtsmæssig og bæredygtig institutionsstruktur i yderområder, herunder understøttet kommuner og lokale uddannelsesinstitutioners beslutningsproces omkring etableringen af en stærkere institutionsstruktur i deres lokalområ-

de. Det kan evt. være gennem fusioner eller etablering af campusser.

Uddannelse og erhvervsudvikling

Afslutningsvis kan det bemærkes, at tiltagene på uddannelsesområdet opfylder et formål i sig selv, men de bidrager samtidig også positivt til bosætningsmulighederne i landdistrikterne. Herudover kan uddannelsesområdet også ofte ses i sammenhæng med indsatsen for erhvervsudviklingen i landdistrikterne.

Uddannelse – ikke mindst i yderområder – var således også et af de emner, som undervisningsministeren, økonomi- og erhvervsministeren samt formandskaberne for de 6 regionale vækstfora drøftede i efteråret ved indgåelsen af de regionale partnerskabsaftaler. Her aftalte parterne blandt andet at styrke samarbejdet mellem den nationale og den regionale indsats om at få flere praktikpladser og at afprøve en mere fleksibel tilrettelæggelse af videregående uddannelser i yderområder.

3.3. Erhvervsudvikling

Jordbrugs- og fødevarerektoren fylder fortsat en væsentlig del i landdistrikternes erhvervsstruktur. Regeringens politik på dette område udmøntes primært gennem Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet, hvorfors disse beskrives særskilt i kapitel 4. I dette afsnit skal derfor blot fremhæves nogle enkelte vigtige initiativer på fødevarerministeriets område, som ikke udgør en del af EU-programmerne. Herefter beskrives en række af regeringens øvrige initiativer, som er rettet mod erhvervsudvikling i landdistrikterne.

Styrkelse af konkurrenceevnen i landbruget

Som led i *Grøn Vækst aftalen* blev Landbrugsloven ændret i 2010. Ændringen indebærer, at adgangen til at erhverve landbrugsejendomme er blevet liberaliseret, og landbrugets muligheder for at tiltrække ny kapital blev styrket, ved at det blev lettere for selskaber at købe og drive landbrug. Formålet med ændringen er at sikre den fortsatte konkurrenceevnen inden for landbrugssektoren, og dermed at fastholde landbrugets beskæftigelsespotentialer og økonomiske betydning i landdistrikterne.

Fokus på bæredygtig produktion ...

Som følge af *Grøn Vækst aftalen* er Fødevarerministeriets indsats på forsknings- og innovationsområdet fra 2010 i øvrigt blevet samlet i Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP). GUDP skal bl.a. bidrage til at skabe en konkurrence- og bæredygtig fødevarer- og nonfoodproduktion og bidrage til udvikling af erhvervspotentialer, vækst, beskæftigelse, arbejdsmiljø og videreudvikling af en markedsdrevet økologisk sektor samtidig med, at et højt niveau sikres inden for klima-, miljø- og naturbeskyttelse, dyrevelfærd, fødevarer-sikkerhed og sundhed.

... og kvalitetsfødevarer.

Med et nyt MadX skal der skabes et markant fyrtårn for fødevarerektoren i Danmark. Et fyrtårn, der skal være med til at understøtte en mangfoldig produktion af kvalitetsfødevarer i

hele landet, et højt uddannelsesniveau af madprofessionelle og en eftertragtet madkultur. I forbindelse med MadX oprettes der således også et eksperimentarium for fødevarer, mad og måltider, som skal placeres i Roskilde og Hirtshals.

Kommuner og regioner spiller afgørende rolle for erhvervsudviklingen

Som allerede nævnt spiller kommunerne og regionerne en afgørende rolle i den decentrale indsats for erhvervsudviklingen i landdistrikterne og yderområder. Med kommunalreformen blev de regionale vækstfora omdrejningspunktet for den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling. Den regionale erhvervspolitiske indsats understøttes i perioden 2007-2013 med i alt 3,6 mia. kr. fra EU's strukturfonde (Regionalfonden og Socialfonden), som skal medfinansieres krone til krone. Strukturfondindsatsen støtter op om de indsatsområder, som de regionale vækstfora har sat fokus på i deres regionale erhvervsudviklingsstrategier.

De regionale vækstfora har en særlig forpligtelse til at integrere udviklingen af yderområderne i den samlede indsats for regionernes erhvervsudvikling. Vækstfora skal sikre, at i alt mindst 35 pct. af EU-strukturfondsmidlerne i perioden 2007-2013 skal anvendes til gavn for yderområderne under ét. Dette krav har vækstfora i deres hidtidige indsats opfyldt. For yderligere beskrivelse af den regionale vækstpolitiske indsats kan der i øvrigt henvises til Regionalpolitisk redegørelse 2011, samt den Regionalpolitiske vækstredegørelse 2011, som afgives af regeringen til Folketinget i maj.

Kommunerne har ansvaret for den lokale erhvervs-service og varetager den fysiske planlægning. Herigennem kan kommunerne præge den lokale udvikling med hensyntagen til de enkelte lokalområders særegne karakteristika. I forlængelse heraf kan nævnes, at mange kommuner med landdistrikter således også har fulgt regeringens opfordring til at formulere en landdistriktspolitik, som bl.a. kan udgøre et lokalt grundlag og pejlemærke for erhvervsudviklingen.

Differentieret planlov skal give muligheder for 29 kommuner

Som opfølgning på et af initiativerne i *Danmark i balance i en global verden*, har miljøministeren i februar 2011 fremsat et lovforslag for Folketinget om differentiering af dele af planloven. Lovforslaget, der forventes vedtaget i foråret 2011, giver 29 kommuner beliggende i yderområder en udvidet adgang til at etablere nye boliger i umiddelbar tilknytning til landsbyer samt at udvide eksisterende erhvervsvirksomheder i tidligere overflødiggjorte landbrugsbygninger. Sidstnævnte ændring gælder også de øvrige kommuner uden for hovedstadsområdet. Derudover foreslås der en mulighed for at kommuner i yderområder kan planlægge i kystnærhedszonen på grundlag af en konkret tilladelse fra miljøministeren. På denne måde skabes der større fleksibilitet og bedre muligheder for, at den fysiske planlægning kan understøtte vækst og lokal udvikling. Det skal understreges, at planlovsændringen ikke ændrer på beskyttelsen af værdifuld natur og landskab, der må anses som en af yderområdernes store kvaliteter. Hensigten er at give kommunerne bedre muligheder for at drage fordele af disse kvaliteter i erhvervsudviklingen såvel som i bosætningsøjemed.

Turismeområdet kan udnyttes i erhvervs-mæssig henseende

Turismen bidrager væsentligt til den danske samfundsøkonomi og ikke mindst til udvikling og beskæftigelse i områder uden for de større byer. Lov om VisitDenmark trådte i kraft i juni 2010, hvorved der blev skabt et mere forretningsorienteret og fokuseret VisitDenmark samt en klarere arbejdsdeling og en styrket koordination mellem turismens offentlige aktører på nationalt, regionalt og kommunalt niveau. Disse forandringer bidrager til en mere effektiv udnyttelse af midlerne til udvikling og international markedsføring af dansk turisme, hvilket også kommer yderområderne til gavn.

Nationalparker styrker naturen, men kan også bidrage til erhvervsudvikling

Når det gælder turismeerhvervet skal aftalen fra 2007 om at påbegynde etableringen af et netværk af nationalparker fremhæves. Hovedformålet med etablering af nationalparker er at styrke og udvikle naturen og landskabet i områder af national og international betydning, bl.a. gennem etablering af større sammenhængende naturområder. Forudgående pilot- og undersøgelsesprojekter peger imidlertid også på, at en nationalpark kan styrke det lokale erhvervsliv primært som følge af en forøget turisme. Herudover kan styrkelsen og udviklingen af naturen, som tidligere nævnt, gøre bosætning mere attraktivt for potentielle tilflyttere.

Bredbånd er en vigtig infrastruktur for virksomheder

Bredbåndsmålsætningens betydning for bosætning er omtalt i foregående afsnit, men bør også nævnes i forhold til dens betydning for erhvervsudviklingen. Således er højhastighedsbredbånd eksempelvis også et konkurrenceparameter i turistbranchen, og bredbånd er i det hele taget blevet en nødvendig infrastruktur for de fleste virksomheder. Digitaliseringen af virksomheder kan bidrage til øget produktivitet og dermed forbedre virksomhedernes konkurrenceevne. Dette gælder også i yderområderne – eksempelvis i forhold til landbrugets muligheder for digital driftsstyring eller virksomheders innovation og udviklingen af nye produkter.

I forlængelse af bredbåndsmålsætningen har videnskabsministeren derfor også offentliggjort arbejdsprogrammet »Digitale veje til vækst«, som skal fremme vækst og innovation i samfundet gennem en lang række konkrete initiativer til digitalisering af Danmark og udbredelsen af hurtigt bredbånd.

Små og mellemstore virksomheder tilføres viden ...

Med henblik på at styrke udviklingen af små og mellemstore virksomheder sættes der med forskellige tiltag i øvrigt yderligere fokus på innovation og vidensbaseret vækst, som ikke mindst kan komme landdistrikterne til gode. I overensstemmelse med regeringens målsætninger i handlingsplanen *Viden flytter ud* blev tilskuddet til de såkaldte Videnpiloter sat op med 25 pct. i 2010. I foråret 2011 er det samtidig besluttet at tilføre ordningen yderligere 30 mio. kr. i 2011-13 (10 mio. kr. i hvert af årene). Dermed fordobles ordningens midler i 2011 og 2012. Et af formålene med ordningen er at få flere højtuddannede ud i områderne uden for landets storbyer.

... gennem ansættelse af akademikere ...

Med baggrund i *Danmark i balance i en global verden* skal AC – Akademikernes Centralorganisation fra marts 2011 til marts 2012 også gennemføre en fokuseret indsats for at bidrage til at bringe ledige i beskæftigelse i yderområderne. Forventningen er, at akademikere kan bidrage med et vækstpotentiale til virksomheder i yderområderne, fordi akademikere ofte kommer med ny viden og et nyt blik på processer og produkter.

... og innovationstjek

I 2010 har Forsknings- og Innovationsstyrelsen også etableret en landsdækkende innovationsagent-indsats. Formålet med initiativet er at styrke innovationsaktiviteten i de små og mellemstore virksomheder. Dette sker ved at gennemføre såkaldte innovationstjek, hvor en innovationsagent besøger virksomheden, og sammen med virksomhedens ledelse med udgangspunkt i den konkrete virksomheds situation kortlægger og prioriterer virksomhedens innovationsmuligheder og udfordringer. Dette supplerer den indsats, der sker i kraft af Innovationsnetværkene, som medfinansieres af Rådet for Teknologi og Innovation. Innovationsnetværkenes hovedopgave er at styrke samspillet om forskning, innovation og teknologiuudvikling mellem virksomheder, videninstitutioner og den offentlige sektor. Netværkene har særlig fokus på at give små og mellemstore virksomheder lettere adgang til førende national og international viden. Samlet set bidrager denne indsats til at begrænse afhængigheden af større byområder, og gør det således også lettere og mere attraktivt at drive og opstarte virksomhed i landdistrikterne.

Udover ovennævnte initiativer har regeringen også sat fokus på adgangen til finansiering og gennemført målrettede indsatser for områder, der er særlig hårdt ramt af den økonomiske krise. For uddybende beskrivelser heraf henvises til Regionalpolitisk redegørelse 2011. I Regionalpolitisk redegørelse 2011 kan i øvrigt læses om yderligere initiativer vedrørende regional erhvervsudvikling – eksempelvis initiativer omkring vedvarende energi, som også kan have relevans for udvikling i landdistrikter.

3.4. Tværgående koordinering og forskningsbaseret viden

Koordinering på tværs af fagområder ...

Som det fremgår af ovenstående, er landdistriktsområdet karakteriseret ved at gå på tværs af sektorområder og regeringens samlede indsats involverer således en lang række fagministerier, og omfatter initiativer på tværs af regeringens indsatsområder.

Således kræver landdistriktsområdet en overordnet koordinering, som varetages af indenrigs- og sundhedsministeren. Koordineringen foregår i samarbejde med fødevareministeren for så vidt angår koordineringen af den EU-medfinansierede indsats rettet mod landdistrikterne.

Koordineringen gælder i den generelle udfoldelse af regeringens politik og afspejles eksempelvis i arbejdet på det regionale niveau. Herunder ikke mindst spørgsmål vedrørende yderområder, der som tidligere omtalt meget ofte er overlappende med landdistriktsdagsordenen. Dette arbejde understøttes af fødevareministerens særlige indsats under Landdi-

striktsprogrammet, der gennemføres for at skabe nye arbejdspladser og attraktive levevilkår i landdistrikterne.

... sker blandt andet gennem Det Rådgivende Udvalg på Landdistriktsområdet

Indenrigs- og sundhedsministeren er formand for Det rådgivende udvalg på landdistriktsområdet, som tæller medlemmer fra en række af de væsentligste interessenter på området. Her diskuteres aktuelle emner på området, og øvrige ministre deltager, afhængigt af den konkrete dagsorden. Udvalget igangsætter også analyser på landdistriktsområdet.

Sikring af forskningsbaseret viden

Med henblik på at sikre tilvejebringelsen af forskningsbaseret viden på et komplekst og tværgående område yder Indenrigs- og Sundhedsministeriets landdistriktpulje og Fødevareministeriets forskningsmidler et årligt tilskud til Center for Landdistriktsforskning. Fra landdistriktpuljen uddeles i øvrigt støtte til forsknings- og informationsprojekter. Herigenom har forskningsinstitutioner, konsulentvirksomheder, interesseorganisationer m.fl. mulighed for at definere egne projekter, hvilket således er med til at sikre et bredt input i bestræbelserne på at sikre udvikling i landdistrikterne. I tråd hermed har Fødevareministeriet finansieret fem forskningsprojekter til en værdi af 20 mio. kr. under programmet »Jordbrugs- og fødevarerektorens fremtidige rolle og udvikling i et regionalt perspektiv«. Forskningsprogrammet fokuserede på mulighederne for fortsat at udvikle jordbrugs- og fødevarerektoren regionalt i lyset af globaliseringen. Herudover har forskningsprogrammet bidraget til vidensgrundlaget i indsatsen for landdistrikternes udvikling.

Understøttelse af lokalt engagement

Fra landdistriktpuljen tildeles ligeledes støtte til forsøgsprojekter. Disse kan være af meget forskellig karakter og afspejler de forskellige behov og ønsker, man har i de enkelte lokalområder. En del af disse projekter gennemføres af ildsjæle og frivillige kræfter, der netop er en afgørende ressource, som det er vigtigt at stimulere. Indenrigs- og Sundhedsministeriets årlige landdistriktskonference tjener samme formål. På konferencen sættes der fokus på et aktuelt emne for landdistrikterne, og der skabes et forum for erfaringsudveksling blandt deltagerne, der tæller ildsjæle, kommuner, foreninger, konsulentvirksomheder m.fl.

4. LANDDISTRIKTSPROGRAMMET OG FISKERIUDVIKLINGSPROGRAMMET

I dette kapitel beskrives regeringens visioner og mål for Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet, de centrale virkemidler i programmerne samt den administrative forankring af programmerne centralt, regionalt og lokalt. Landdistriktsprogrammet udmøntes gennem *Grøn Vækst aftalen*, som derfor også beskrives nærmere.

4.1. Landdistriktsprogrammet

Fokus på miljø, klima og natur, konkurrenceevne ...

Under det danske landdistriktsprogram 2007-2013 er der igangsat en lang række støtteordninger for fremme af konkurrencekraften i fødevarerektoren, bedre natur, miljø og klima samt attraktive levevilkår og job i landdistrikterne.

... og attraktive levevilkår i landdistrikterne

Den erhvervsrettede programindsats i fødevarerektoren og indsatsen for natur, miljø og klima sker gennem ansøgninger centralt til Fødevareministeriet, mens indsatsen for attraktive levevilkår og flere job i landdistrikterne sker gennem 51 lokale aktionsgrupper (LAG'er), som er godkendt af Fødevareministeriet. Aktionsgrupperne har alle udarbejdet udviklingsstrategier for deres lokalområde og prioriterer og indstiller projekter til støtte.

Støtteordninger under landdistriktsprogrammet

Fødevareministeriet gennemfører støtteordninger under Landdistriktsprogrammet inden for en politisk aftale om de finansielle rammer for programmet for årene 2007, 2008 og 2009 og *Grøn Vækst aftalen* for perioden 2010-2013. Programmet sigter mod:

- Forbedring af landbrugets og skovbrugets konkurrenceevne gennem støtte til omstrukturering, udvikling og innovation (akse 1).
- Forbedring af miljøet og landskabet gennem støtte til arealforvaltning (akse 2).
- Forbedring af livskvaliteten i landdistrikterne og tilskyndelse til diversificering af den økonomiske aktivitet (akse 3 og 4).

Fødevareministeriet har siden tilrettelæggelsen af Landdistriktsprogrammet søgt at gennemføre så enkle tilskudsordninger og administrative procedurer som muligt.

Sundhedstjekket fra 2008 og Grøn Vækst aftalen fra 2009 ...

Gennemførelse af *Grøn Vækst aftalen* fra 2009 og reformen af EU's fælles landbrugspolitik som følge af CAP Sundhedstjekket i 2008 har påkrævet en større programændring i Landdistriktsprogrammet 2007-2013 og den nationale strategiplan for Landdistriktsprogrammet. Ændringerne blev udarbejdet i samarbejde med bl.a. Miljøministeriet og blev godkendt af Kommissionen med ikrafttrædelse primo 2010. Hermed blev rammerne for en fuld hjemtagning af de til rådighed værende EU-midler stillet til rådighed, til gavn for miljø, natur og klima, samt for livet i landdistrikterne. EU-udbetalingsrammen udgør nu i alt 4,3 mia. kr., og den nationale medfinansiering af programmet er på 3,3 mia. kr. Den samlede offentlige støtte er dermed 7,6 mia. kr., hvoraf 1,8 mia. er afsat til forbedring af konkurrenceevne i fødevarerektoren, og 1,4 mia. kr. er afsat til initiativer målrettet generel landdistriktsudvikling.

... medførte omfattende ændringer i Landdistriktsprogrammet

Programændringerne omfattede bl.a. nye støtteordninger og indsatser inden for investering i miljøteknologi i landbruget,

etablering af biogasanlæg, en forbedret netværks- og kvalitetsfødevareordning, etablering af dyrkningsfrie randzoner, etablering af vådområder på landbrugsjord, periodevis oversvømmelse af vandløbsnære arealer i ådale samt tilskud til hegning, rydning og omlægning til mere bæredygtig drift af skov- og landbrugsarealer i Natura 2000 områder.

Midtvejsevaluering af Landdistriktsprogrammet

Positiv midtvejsevaluering

Der er i 2010 gennemført en midtvejsevaluering af Det danske Landdistriktsprogram 2007-2013. Evalueringen er foretaget af Orbicon og Epinion. Evalueringen kan ses på FødevarerErhvervs hjemmeside (www.ferv.fvm.dk)

- Det konkluderes blandt andet, at:
- programmets interventionslogik er intakt, og at støtteordningerne er relevante.
 - programmet er sammenhængende.
 - målopfyldelsen er høj både teknisk og økonomisk.
 - effekterne af programmet er positive.
 - effektiviteten er acceptabel, men med muligheder for forbedringer.
 - levedygtigheden generelt vurderes som høj.
 - administrationen er velfungerende.

Det er generelt en meget positiv evaluering af programmet, og det nuværende landdistriktsprogram vurderes ubetinget som det bedste indtil nu. Evalueringsrapporten giver mange nyttige konklusioner og anbefalinger vedrørende forvaltningen af Landdistriktsprogrammet, som vil blive anvendt i den fremadrettede forvaltning og programplanlægning af Landdistriktsprogrammet.

Udvalget for et levende land sikrer fremdrift i Landdistriktsprogrammet

Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget

Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget har til opgave at sikre fremdriften i Landdistriktsprogrammet, herunder vurdere effekterne af indsatsen i programmet og målopfyldelsen. De kan også foreslå nye initiativer, der kan opfylde programmets mål om stærkere konkurrencekraft i fødevarer- og skovsektoren, varierede landskaber, rig natur og rent miljø, flere iværksættere, lokale arbejdspladser samt attraktive levevilkår i landdistrikterne. Efter anmodning fra fødevarerministeren kan udvalget også rådgive om relevante problemstillinger og forhold i relation til programmets gennemførelse. Udvalget er nedsat af Fødevarerministeriet og består af en bred kreds af interessenter, som skal følge udmøntningen af Landdistriktsprogrammet.

Udvalget mødes som udgangspunkt to gange årligt. FødevarerErhverv har formandskabet i udvalget og varetager ligeledes sekretariatsbetjeningen af udvalget. Udvalget er herudover sammensat med repræsentanter fra en række relevante myndigheder og organisationer, jf. bilag 3 (ikke optrykt her).

En ny fremtid for dansk fiskeri og akvakultur ...

4.2. Fiskeriudviklingsprogrammet

Regeringens og Dansk Folkepartis handlingsplan fra oktober 2006 »En ny fremtid for dansk fiskeri og akvakultur for 2007

– 2013« danner baggrund for en række tiltag på fiskeriområdet, hvoraf mange gennemføres med midler fra det danske Fiskeriudviklingsprogram. Under programmet er der igangsat en række ordninger inden for fire akser.

- Foranstaltninger med henblik på tilpasning af EF-fiskerflåden (akse 1).
- Akvakultur, indlandsfiskeri, forarbejdning og afsætning af fiskevarer og akvakulturprodukter (akse 2).
- Foranstaltninger af fælles interesse (akse 3).
- Bæredygtig udvikling af fiskeriområder (akse 4).

... med fokus på vedvarende udbytte, bæredygtighed og regional udvikling

Ordningerne under de fire akser sigter mod at fremme programmets målsætning om at skabe rammerne for det størst mulige vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor, hvor ressourcerne udnyttes under hensyn til målet om bæredygtighed og regional udvikling.

På baggrund af finanslovsaftalen for 2010 blev det aftalt at stille ca. 297 millioner kr. (inklusive EU midler og anden offentlig medfinansiering) til rådighed for programmet i 2010. Den statslige medfinansiering aftalt for 2010 udgør 66 mio. kr.

Med *Grøn Vækst aftalen* blev der afsat midler i en særlig tilskudspulje på 100 mio. kr. til akvakultur i perioden 2010-2015. Puljen er fordelt med 16,8 mio. kr. pr. år. Puljen er målrettet mod de mest avancerede recirkulationsteknologier i akvakulturproduktion.

Innovation i fiskerisektoren

I foråret 2010 blev tilskudsordningen for tilskud til innovative projekter vedrørende forarbejdning og afsætning af fisk, fiskerivarer og akvakulturprodukter iværksat, og der blev givet tilsagn til projekter på i alt 26 mio. kr. Der blev endvidere i 2010 gennemført flere store projekter i fiskeriområderne, herunder indenfor kompetenceudvikling, infrastruktur mv.

Fiskeriudviklingsudvalget

Fiskeriudviklingsudvalget sikrer fremdrift i Fiskeriudviklingsprogrammet

Fiskeriudviklingsudvalget har til opgave at sikre fremdriften i Fiskeriudviklingsprogrammet, herunder vurdere effekterne af indsatsen i programmet og målopfyldelsen. Udvalget skal blandt andet godkende kriterierne for udvælgelse af støtteberettigede aktiviteter. Udvalget kan efter anmodning fra fødevarerministeren rådgive om diverse problemstillinger og forhold i relation til programmets gennemførelse. Udvalget er nedsat af Fødevarerministeriet og har gennemførelses- og evalueringsopgaver inden for Fiskeriudviklingsprogrammet.

Udvalget træder som udgangspunkt sammen to gange årligt. FødevarerErhverv har formandskabet i udvalget samt sekretariatsbetjeningen. Fiskeriudviklingsudvalget tæller ellers repræsentanter for en række relevante myndigheder og organisationer, jf. bilag 3 (ikke optrykt her).

4.3. Udvikling af de lokale aktionsgrupper i landdistrikter og fiskeriområder

LAG'erne står for lokal udviklingsstrategi ...

Under såvel Landdistriktsprogrammet som Fiskeriudviklingsprogrammet er der etableret LAG'er. LAG'erne består af en bred repræsentation af borgere, lokale foreninger og offentlige myndigheder, som på grundlag af en afvejning af lokale behov og udfordringer udarbejder en lokal udviklingsstrategi. Udviklingsstrategien danner grundlag for, hvilke projektforslag LAG'ens bestyrelse indstiller til tilskud.

... og indstiller projekter til støtte

Der er i alt etableret 57 LAG'er i Danmark – 39 LAG'er for landdistrikter, 6 LAG'er for fiskeriområder og 12 LAG'er, der dækker såvel landdistrikter som fiskeriområder. Efter etableringsprocessen er resultaterne af bestyrelsernes arbejde med indstilling af projekter til tilskud under landdistrikts- og fiskeriudviklingsprogrammet nu ved at vise sig. Fødevarerministeriet har primo marts 2011 givet tilsagn til 2.113 projekter indstillet af LAG'er under Landdistriktsprogrammet for i alt 348 mio. kr. Heraf er der 196 projekter, der også har fået tilsagn fra en af Socialministeriets eller Indenrigs- og Sundhedsministeriets puljer. Fødevarerministeriet har endvidere givet tilsagn til 211 projekter indstillet af LAG'er under Fiskeriudviklingsprogrammet for i alt 58 mio. kr.

Gode eksempler på projekter:

Eksempler på projekter der har opnået tilskud via LAG'er:

... Worldcup i Klitmøller

- *Cold Hawaii – LAG Thy-Mors*
Formålet med projektet er at udvikle en årligt tilbagevendende super-event med relation til the Cold Hawaii, en World Cup i windsurfing i Klitmøller. Begivenheden skal vække opsigt og sætte fokus på de erhverv, som knytter sig til området som et centrum for friluftaktiviteter. Den første World Cup blev afholdt i Klitmøller i september 2010 og blev en stor succes.

... Udvikling og vækst i den Vestjyske fødevarersektor

- *Vestjyske fødevarer og oplevelser*
Formålet med projektet er at bidrage til udvikling og vækst i hele det vestjyske område. Projektet går på tværs af 4 kommuner (Holstebro, Struer, Ringkøbing-Skjern og Lemvig) og er et samarbejdsprojekt mellem Region Midtjylland, 4 land-LAG'er og 1 fiskeri-LAG (LAG Holstebro, Struer, Ringkøbing-Skjern, Lemvig og Fiskeri-LAG Vestjyl-

land). Projektet skal både selv initiere aktiviteter med fokus på fødevarer og oplevelser, men skal også inddrage og understøtte netværk, producenter, restauranter samt andre ildsjæle i de 4 kommuner.

Evaluering af LAG-ordningen i midtvejsevalueringen af Landdistriktsprogrammet

LAG-ordningen bidrager til sammenhold i landdistrikterne og nye arbejdspladser

Vedrørende ordningerne »attraktive levevilkår« og »nye arbejdspladser« konkluderer midtvejsevalueringen af Landdistriktsprogrammet, at ordningerne i høj grad bidrager til at skabe sammenhold og netværk i landdistrikterne samt bidrager til at skabe nye arbejdspladser. Det estimeres, at der er skabt 270 fuldtidsstillinger.

LEADER-metoden, hvor fokus er på en bottom-up tilgang, er med til at øge og styrke den lokale institutionelle og sociale kapital, lokale netværk, sammenhold og indflydelse.

Evalueringen opstiller følgende anbefalinger:

- Revidering af de nuværende lokale udviklingsstrategier
- Mere fokus på erhvervsudvikling
- Uddannelse i LEADER-metoden
- Koordinatorfællesskaber
- Afbureaukratisering
- Simplificering af ansøgningsprocedure
- Registrering af effekter
- Forberede programmet efter 2013 i en tværsektoriel arbejdsgruppe

Behov for mere information og efteruddannelse

Langt hen ad vejen er der tale om anbefalinger, som Fødevarerministeriet allerede i dag er opmærksom på i forbindelse med udmøntningen af LAG-ordningen. Der er løbende behov for at iværksætte kursus- og informationsaktiviteter for at styrke og ajourføre bestyrelsesmedlemmernes og koordinatorenes viden om LEADER-metoden og sætte fokus på særlige indsatsområder som f. eks. unge og erhvervsudvikling. Hertil kommer rutinemæssig gennemførelse af uddannelsesaktiviteter for nye bestyrelsesmedlemmer, der ingen forudgående viden har om LEADER-metoden. Der er i Danmark og EU udbredt enighed om, at udmøntningen af metoden endnu ikke har fundet sin endelige form, og at der derfor er behov for hele tiden at vurdere, bl.a. hvordan arbejdet med udviklingsstrategierne og effekterne kan styrkes og sagsgangene kan gøres smidigere og enklere.

Hermed slutter redegørelsen.